

SZAKIRODALOM.

Akantisz Viktor: *Dr. Todoreszku Gyula és neje Horváth Aranka régi magyar könyvtára. (A M. N. Múzeum Könyvtárának címjegyzéke. VII.)* Budapest, 1922. Stephaneum ny. 8-r. XVI, 117, (2) l., 10 melléklettel.

A M. N. Múzeum Könyvtárának címjegyzéke c. vállalat kötetei közül úgy tartalmánál, mint fényes kiállításánál togra kimagaslik s külön méltatást igényel ez a könyv, melyet az V. lapon olvasható ajánlás szerint «felejthetetlen ura emlékének szentelt és bocsátott közre özv. TODORESZKU Gyuláné, szül. HORVÁTH Aranka». Beszámoló ez arról a nagyszabású adományról, mely Múzeumunkat épen a nemzeti katasztrófa legválságosabb óráiban érte, érte pedig egy olyan férfiú részéről, aki egy olyan nemzetiségű családból származik, amely nemzetiség hazánk ellenségei és koncéhes szomszédaink ráfogása szerint a magyar nemzeti állameszmével nem hogy összeforni, de még csak megbarátkozni sem tudott. Mint a rendkívül melegséggel megírt életrajzi vázlatban olvassuk, nagy bibliofilünk atyja, TODORESZKU Pál, aki csak 13 éves korában szakadt közibénk, már maga is oly lelkes magyarrá vált, hogy az abszolutizmus idejében magyar ruhába öltözött s ettől hosszú ideig ezután sem akart megválni, amikor a nemzetre virradt jobb napokkal a demonstrálásnak ez a külső eszköze a divatja mult relikviák közé került. A fiú, aki 1866. aug. 16-án született Budapesten, az apai házban beléoltott tüzes magyarságot mindvégig csorbítatlan tisztaságban őrizte meg s inkább belepusztult a gyöngye szervezetét s aláasott idegeit felörlő vörös uralom megpróbáltatásaiba, semhogy, akárcsak látszatra is megtagadva nemzetét, az idők jobbrafordultáig megszállott területen fekvő birtokain legyen csöndes szemlélője a pesti eseményeknek. Végig kitarított közöttünk, reszketve nemcsak — mint mások — életéért és a megélhetés lehetőségéért, hanem szívéhez nőtt kedves könyveiért is, melyeket ideig-óráig megmentett ugyan, de nem úgy, hogy ne győförtte volna éjjel-nappal az az aggodalom, vajjon egy hirtelen intézkedés — s az ilyesmi a jogtalanság ama szörnyű napjaiban szinte napirenden volt — el nem ragadja-e tőle s a szélrózsa minden irányában szét nem szórja-e azt, amit egy emberöltőn keresztül nagy anyagi áldo-

zatokkal és ki nem fogyó lelkesedéssel egybehordott, hogy majdan teljes egészében mint élete ércnél maradandóbb emlékét hagyja nemzetére. Nemes szándékát az előkelő lelkek szokott igénytelenségével nem kürtölte világgá s így történt, hogy a nemzeti kormány szinte az utolsó pillanatban vett róla tudomást s nevezte őt ki a könyvtár tiszteletbeli igazgatójává, szerény elismerésül azon páratlan nagylelkűségéért, mely őt a Széchényiek és Telekiek soraiba emelte. Így esett meg, hogy a nemes szív már ott pihent a kerepesi temetőben, amikor a kinevezésről szóló dekrétum a hivatalos lapban megjelent.

A katasztrófa, mely a csendes pihenőhöz vezetett, oly orvul támadt rá, hogy ideje sem volt írásba foglalnia a meghittek legszűkebb körében hangoztatott intencióit. Szerencsére erre nem is volt szükség. Élettársában, HORVÁTH Arankában, aki könyvgyűjtő munkájában is lelkes, megértő amanuensise volt, oly fenkölt gondolkodású, áldozatra kész honleányt tisztelhetünk, aki nem törődve azzal, hogy egy reális nagy vagyont ad ki ezzel a kezéből, minden habozás nélkül följánlotta a nemzetnek a páratlan gazdagságú könyvtárat, csupán azt kötve ki magának — hogy tovább is gyarapíthassa a maga költségére. Ő ma is éltető lelke, nemtője a régi magyar szellemi élet e páratlan kincsesházának, melyet AKANTISZ Viktorral ő maga rendezett el megkapó művészi érzékkel a Nemzeti Múzeumnak abban a két földszinti termében, mely e könyvtár ideiglenes helyiségéül szolgál. Ha csak teheti, nap-nap után megjelenik itt, személyesen tárgyál a könyvkereskedőkkel és könyvművészekkel s kifogyhatatlan kedvességgel kalauzolja mindazokat, legyenek azok bár tudós kutatók, kongeniális amatőrök, vagy egyszerű kíváncsiak, akik fölkeresik az immár nemzeti tulajdonná és fogalomná vált TODORESZKU-HORVÁTH-gyűjteményt.

Hogy mi mindent rejtenek magukban a csinos amerikai könyvszekrények üveges rekesztékei, arról hűségesen, habár talán kissé túl röviden számol be AKANTISZ nagy gonddal megszerkesztett katalógusa. Dr. TODORESZKU Gyula elsősorban, habár nem is kizárólag, azon könyvanyag felgyűjtésére szeltelte nem csekély anyagi erőit, melyek SZABÓ KÁROLY *Régi magyar könyvtár* c. bibliografiai munkájában vannak felsorolva. Páratlan áldozatkészsége s nem kisebb mértékben vasenergiája és széleskörű tudása lehetővé tette, hogy erről a sokak által letarolt mezőről oly nagy és illatos csokrokkal térjen meg, minőkkel újabb bibliofiljeink sorában még a hungarika-gyűjtőkre jóval kedvezőbb korban élt ÁGOSTON József és RÁTH György sem dicsekedhetett. E csok-

rokban, mint a bibliofil szemében különösen értékes virágszálak, nem egy unikum is akad. Közülök tizenegynek erősen kicsinyített hasonmásában is gyönyörködhetünk a kötet mellékletei során. A SZABÓ könyve első kötetébe tartozó művek száma 635, a II. kötetébe tartozóké 535, a III. kötetébe tartozóké pedig 81, jeléül annak, hogy dr. TODORESZKUT a régi magyar nyomtatványok közül is kiváltképpen a magyar nyelvűek érdekelték. Mint a gör. kel. egyház hű fiát a régi cyrill-betűs nyomtatványok is vonzották, nyolcvanhármat sikerült neki belőlük összegyűjteni. A becses sorozat élén az 1494-iki cettinjei *Oktoib* áll. A külföldi ősnymtatványok száma mindössze 44, a kéziratoké pedig 26. Elsőrangú ritkaság ezek sorában nem igen akad. Látszik, hogy gyűjtőjük nem sokat törődött velük s valószínűleg inkább csak akkor szerezte meg őket, ha a véletlen sodorta elébe. Minden anyagi erejét, amint említők, a régi magyar könyvek meritették ki, melyek sorában egész sereg irodalomtörténeti vagy könyvpiartörténeti szempontból kiváló ritkaság díszlik. Még pedig többnyire a szemet is megvesztegető állapotban. A példányok külső szépsége azonban nincs minden kokettéria nélkül. Papirosuk selymes tömörsége, vakító fehérsége óvatos, nagy költséggel s még több pepecseléssel járó restaurátori munka eredménye. Domborított, cizellált vagy zománcozott ezüst-, préselt s aranyozott bőr- és művészi tollal festett pergamen-kötéseik pedig igen gyakran modern iparművészeknek a régi kor hangulatát tükröző alkotásai. Mindez szerencsésen fokozza a könyvek esztétikai hatását s hű kifejezője egykori tulajdonosuk izig-vérig bibliofil lelkületének. E restaurátori és díszítő munkában külföldi mesterek mellett hazaiak is derekasan kivették a részüket, utóbbiak sorában elsősorban AKANTISZ Viktor, aki éveken át bizalmas tanácsadója volt dr. TODORESZKU Gyulának. AKANTISZ, a jeles könyvbarátnak szép és megható emléket állított e műben avatott tollával, melynek özv. dr. TODORESZKU Gyuláné HORVÁTH Aranka úrnő, a férj törekvéseinek megértő osztályosa, a mai nehéz időkben oly pazar köntöst juttatott. GULYÁS PÁL.

Bibliographia Hungariae. I. Historica. Verzeichnis der 1861—1921 erschienenen, Ungarn betreffenden Schriften in nichtungarischer Sprache. Zusammengestellt vom Ungarischen Institut an der Universität Berlin. Berlin und Leipzig, 1923. Walter de Gruyter & Co. 8° XII, 318S.

Hivatásához méltó feladat megoldásához fogott a berlini egyetem magyar intézete, amidőn KERTEBENY Károly és KONT Ignác munkáinak